

Az SZTE Kutatóegyetemi Kiválósági Központ tudásbázisának
kiszélesítése és hosszú távú szakmai fenntarthatóságának megalapozása
a kiváló tudományos utánpótlás biztosításával”

Eötvös Loránd Kollégium

Eötvös Esték

2013. május 7.

Szleng: a hétköznapiak karneváli nyelve

Kis Tamás

TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0012 projekt

MI A SZLENG?

szLeng a selyemlobogónk...

MI A SZLENG?

„A szleng azon jelenségek egyike, melyeket mindenki felismer, de senki nem tud meghatározni.”

(Paul Roberts)

MI A SZLENG?

SZLENG

KIADÁS

SZÉCHENYI TERV

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

A szleng azokat a kérészéletű új szavakat vagy régi szavaknak azokat az új jelentésváltozatait foglalja magában, amelyeket beszélők a hétköznapi élőbeszédben a tréfás hangulat keltése, a kifejezés színességének fokozása, az újszerűvel való játék öröme vagy a nyomaték kedvéért használnak.

(Ország László)

Pipi és a Pitbull

— Valahun a francba' vót egy kis gáré, tök gány piros ruciban pengetett, oszt mindenki csak úgy híttá, hogy Pipi. Ilyet szólt neki az őse:

— Na a grószmutter szarul van, nyomass neki valami kaját meg egy kis nyegót, mer' kiveri a balhét, vagy még eldobja a kanalat itt nekünk, vazeg.

Az öreglány tök ciki kégliben lakott a dzsumbujban. Pipi elkezdett nyomulni a dzsuvába, gondolta legalább lenyom egy pár hervadt gazt. Tök odák vót a dzsumbujba', oszt nem bírt a vén tyúk kérójához érni. Sakál egy szitu!

Közbe' meg jön a Pitbull, és nyomja a vakert neki:

— Na, mi a franc van, mi? Mér' nem a dizensibe' nyomatsz, kiscsaj? Atom dizsi van a városba', mindig ott szoktam zsibbadni, vazeg. Atomkirály! Na jössz?

— Francokat, le kell adnom az anyagot a grószmutteromnak, mert megmurdel.

— Na ájjá' má' le! Itt lepengetsz egyenesen, oszt ott is vagy a vén szatyorná'. Megdobod a cuccal, aztá' veretünk a dizensibe' a faterom verdájával. Oké?

— Na oké, te addig hesszelj itt, vazeg! — azzal Pipi húzta a belet a grószhoz.

Beslattyogtam a konyhába,
staubot dugtam a pofámba.
Bepipultam, hogy nincs spanglim,
de már füstölt a búzrúd.
Füstölt az ám marhára.
De nem bagózni mentem oda,
hanem mert drótot kaptam,
hogy a kégliben egy klassz csaj ityeg-fityeg.
Lükvercül spanglizta a bige a villanytűzhelyet,
és pilácsai úgy fémlettek, mint a bakmacskának.
Rám kuksizott, megkomáltam,
láttam, hogy jó vagyok nála.
Marhára bezsongtam.
Kell a francnak ez a bagó,
mikor itt van ez az oltári spinkó.

(Mizser Lajos borzalmas „átköltése”)

Villon

Párizsban, a nagy irha-száritón,
Hol nyakravalót kaphat a balek,
Öt-hat jó firma barnul a napon,
Ha dolgoznak a fogdmegek.
Zsiványoké a fölső emelet,
Hol legjobban hintáz a szél...
Csak kapdovába ne kerüljetek:
Körülmetélt fülű vagány gyerek,
Ha lebukott, soká nem él.
Kerüld, kerüld a kötelet!

Villon

Pénzes palin rajt üssetek,
S a nagy dohányt szedjétek el.
De aztán, komám, oldj is kereket,
Vagy majszter rak a szellőzőre fel,
S a falnál fehérebb leszel.
Ha föl-föltünnek a kopók,
Javaslom, köszönés helyett
Mutassátok a seggetek,
Hogy hűvösre ne jussatok.
Kerüld, kerüld a kötelet!

Bús vaker

Atyám, ki lébolsz fent a mennyben
kameld a bús vakert kicsit,
kinyírták tegnap künn a réten
a legbaróbb vagányt Zsibit,
a legbaróbb vagányt Zsibit.

Jakóját spannolták a delták,
s a csörgést szúrta marhamód,
a bőrök is barón kamelták
habár pacekja alma volt,
habár pacekja alma volt.

S mikor dőlt hozzá a szajré,
havernak bőven juttatott,
s ha jött a hé, szólt: nyista majré,
s az esti csendben halkan elkopott,
az esti csendben halkan elkopott.

És mikor messze járt a della,
mert itt azt könnyen elverik,
meglejmolt minden dinka pókot,
s krimókban trinkölt reggelig,
krimókban trinkölt reggelig.

Atyám, ki lébolsz fent a mennyben,
kameld a bús vakert kicsit,
kinyírták tegnap künn a réten,
a legbaróbb vagányt Zsibit,
a legbaróbb vagányt Zsibit.

Ott landolt fent az égi úton,
dzsanázva szférák kórusát,
télázz elé atyám az úton,
s öleld kebledre kókuszát,
öleld kebledre kókuszát.

(Halász Péter)

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Mivőn Debrecenbe mentünk volna leg
 először lopni melly Livány ságra
 Bóler Indits és Fejér Sára semittott
 ugyan ekkor ezt mondomál. Ha Livá
 nyolat kától úgy mondjam csak;
Derreg volt jó vir Nyatél por-dorját
 az annyit képen hogy sok ember volt
 a Nyóts áru lőlnél lebesen lopni Nyóts-
 tot, Nyatni azt kefi Lopni. Por
dorja Nyóts, Jó vir Sok ember
Lobogó Sellyem kefleni, kuk si
Vásár, Dóka December, kutya
 Hajdú Város esekedje.

*a magyar Lírányo-
lat, a nyelvelen lehet megismérni, a pedig
a nyelv, a melly itt előttem el olvastatom?*

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

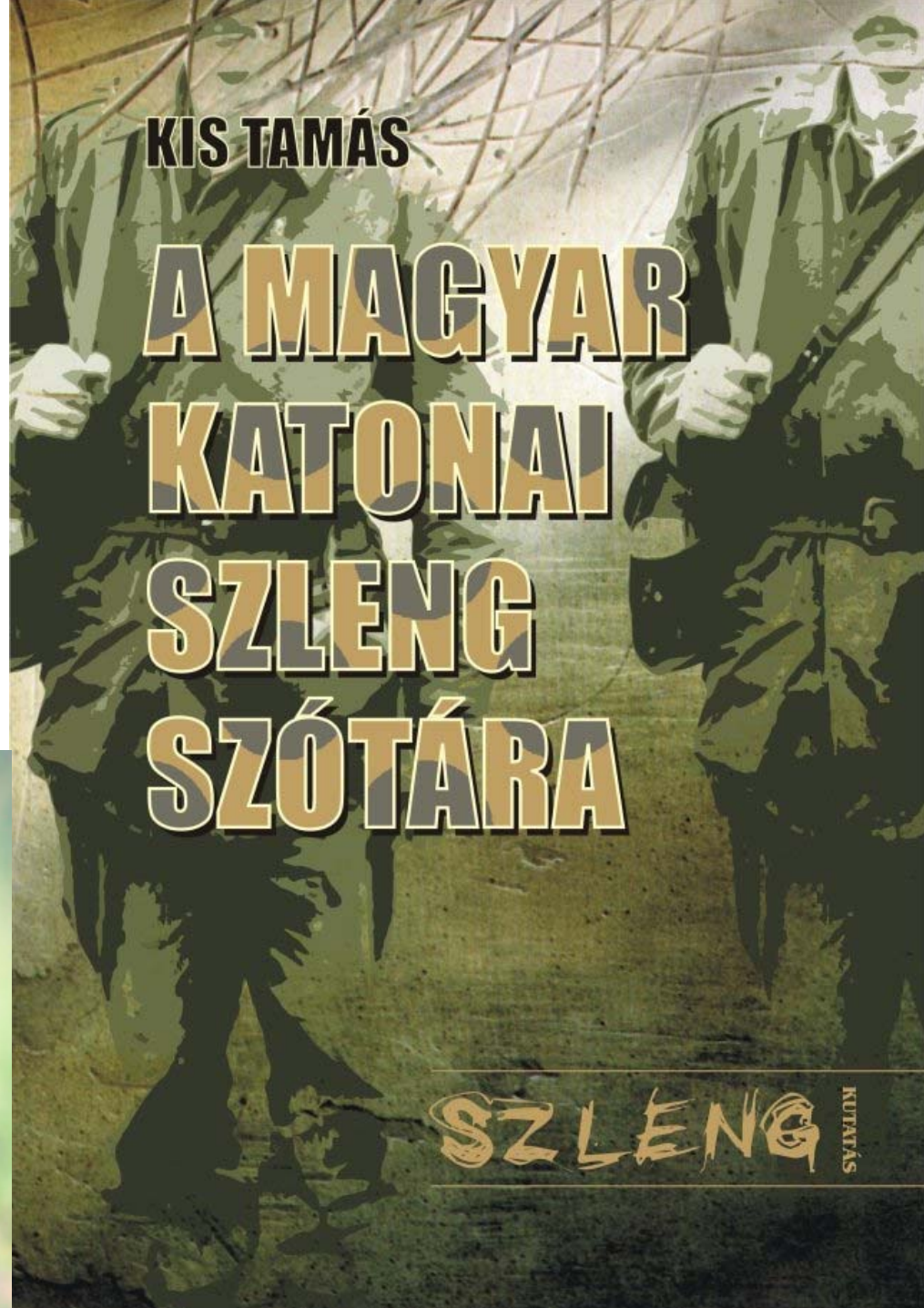

verbális érintés

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

kopasz (agár); felsőágyas
riadtszemű kopasz rüszü állat;
bőrfejű, csíkos hátú kismalac,
ezeregyéjszakás, kopár-
koparovics-koparov, kopcsiko-
vó, kopirnyó, kopterfild(dávid),
sivárván, smirgli, soknapú-
jóska, vízi guttyú, zizis,
zöldszemű (riadt gyík)

SZABÓ EDINA

A MAGYAR BÖRTÖNSZLENG SZÓTÁRA

SZLENG KUTYÁS

agyagedény, amfóra,
ankülé, anyu,
eszmeralda, juliska,
népművészeti
agyagedény, öcsigörl,
pedé, porcelán, rányi,
seggbe baszott
darumadár,
szakállaslány,
tökös menyasszony,
tökös nővér

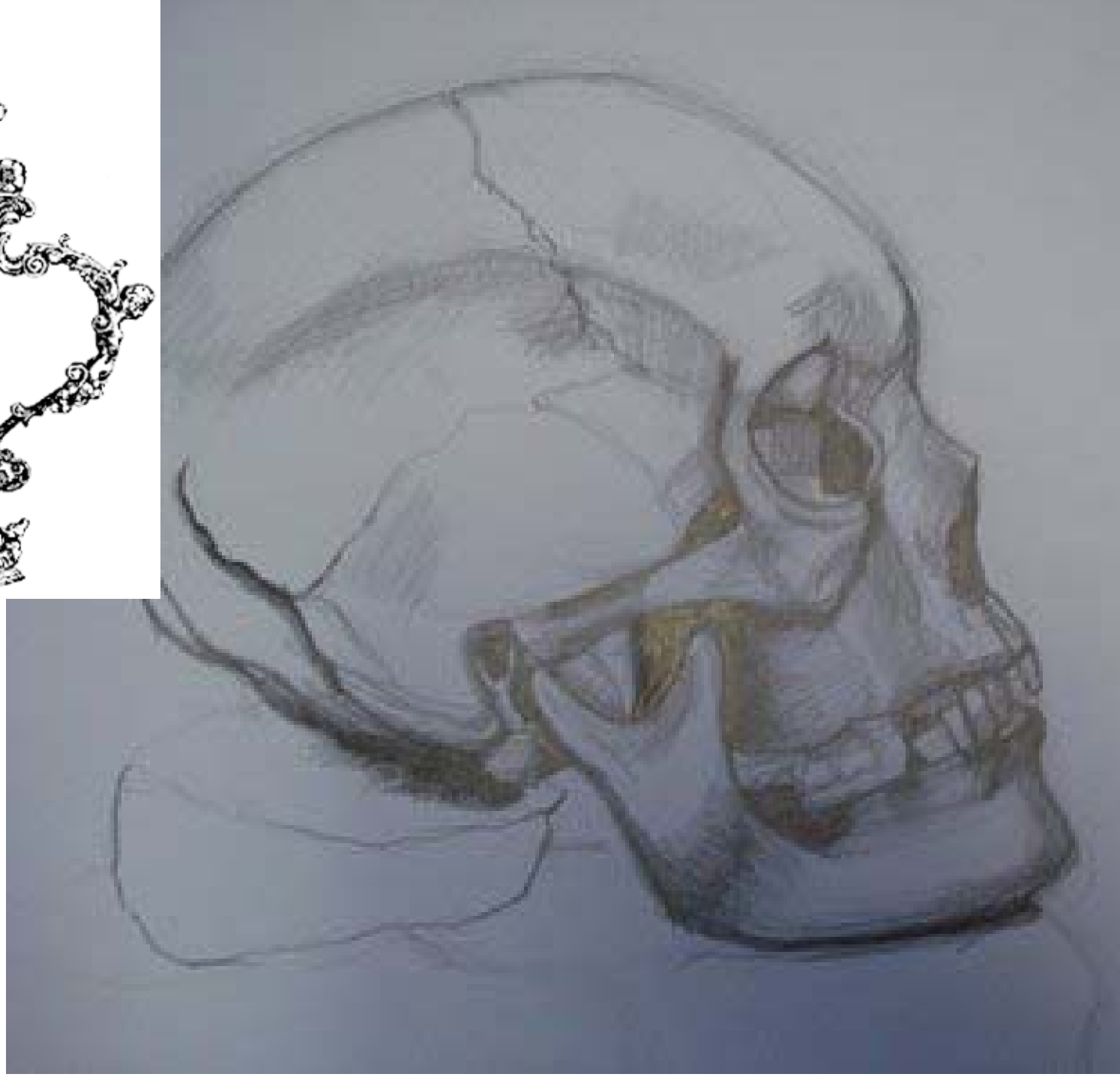
A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Alakja szerint	Egyenessége	<i>fa, karó, cölöp, dákó, fúró, dugó, venyige, trapper, dugóhúzó, szalmaszál, cövek, vonal, egyenes, lécs, csülök, fogpiszkáló, gyufa, jegenye</i>
	Egyenessége + szára	<i>kampó, gamó, szalmahúzó, horog, peca, könyökcső</i>
Eufémizmus		<i>cumó, gombóc, egyeske, cumpedli, soványka, csutka, karácsonyfa, nokedli, pejko, OTP-ötös (öthavi részletre)</i>
Negatív vélemény		<i>ló, fika, tök, öngól, bunkó</i>
Szóferdítés		<i>gamesz (gamó), kanyi (karó), szuka (szekunda)</i>
Következmény		<i>döngölő, dömper (elüt), 11-es (büntető), 1:0 (a tanár javára)</i>
Tárgyilagos megjelölés		<i>elégtelen, egyes, szekunda</i>
Konkrét személyhez kötődő		<i>Károlyka, Karesz (B. Károly tanárról)</i>
Szóferdítés + következmény		<i>szeka (szekunda + szekatúra), vonyigó (vonó + elhúzzák a nótáját)</i>
Alak + következmény		<i>bot, vessző, vonó, száлка</i>

(Koltói Ádám, 1983)

szanszkrit *kapāla* 'tál' → 'fej'

latin *testa* 'cserépedény' → 'fej' >> francia
tête, olasz *testa* 'fej', portugál *testa*
'homlok', román *țeastă* 'koponya'

latin *equus* 'ló' ~ *caballus* 'gebe' >>
francia *cheval*, spanyol *caballo*,
olasz *cavallo* 'ló'

latin *follis* 'bőrzsák, fújtató' → 'balga,
esztelen, bolond' >> francia *fou* 'bolond'
[magyar *smafu* 'semmi, csekélység' (<
bécsi ném. *schmafu* 'aljas, alávaló;
szélhámos, csaló' < fr. *je m'en fous*
'fügyülök (tkp. baszok) rá']

A magyar szleng korai kéziratos emlékei

1. Személynévi szórványemlékek

- 1364: *Zagyurwagou* (ZichyOkm. III, 237)
- 1370–80 k.: Ladislaus dictus *lagfazou* (EtSz. II, 165)
- 1429: Georgius *Polczonzaro* dictus (Oklsz. 778)

A magyar szleng korai kéziratos emlékei

2. Deviáns csoportok szlengjének emlékei

- 1536: A simándi koldusok nyelve (*lingua caecorum* 'vakok nyelve')
- 1775–1782: Az alföldi zshivány nyelv emlékei

Kisarni „ „ „ Lebböl Lopni.
Nyafari nyelv. = Sivány nyelv.
Mindennapi. „ Kenyér.
Profiterium, „ Vármegye Kenyere.
Pufra imnya „ Hitelb imnya.
Lingvula „ „ Kurva.
Pléde „ „ Szalagy.
Megkararivalna „ Megfognak

Kurkászás (Robin Dunbar)

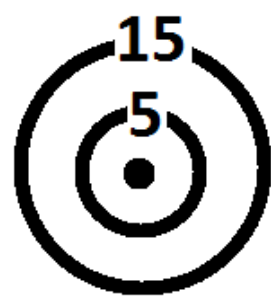

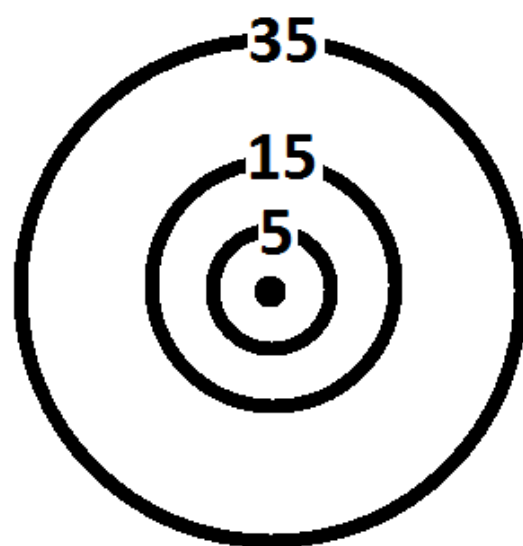
Fatikus funkció (Bronisław Malinowski)

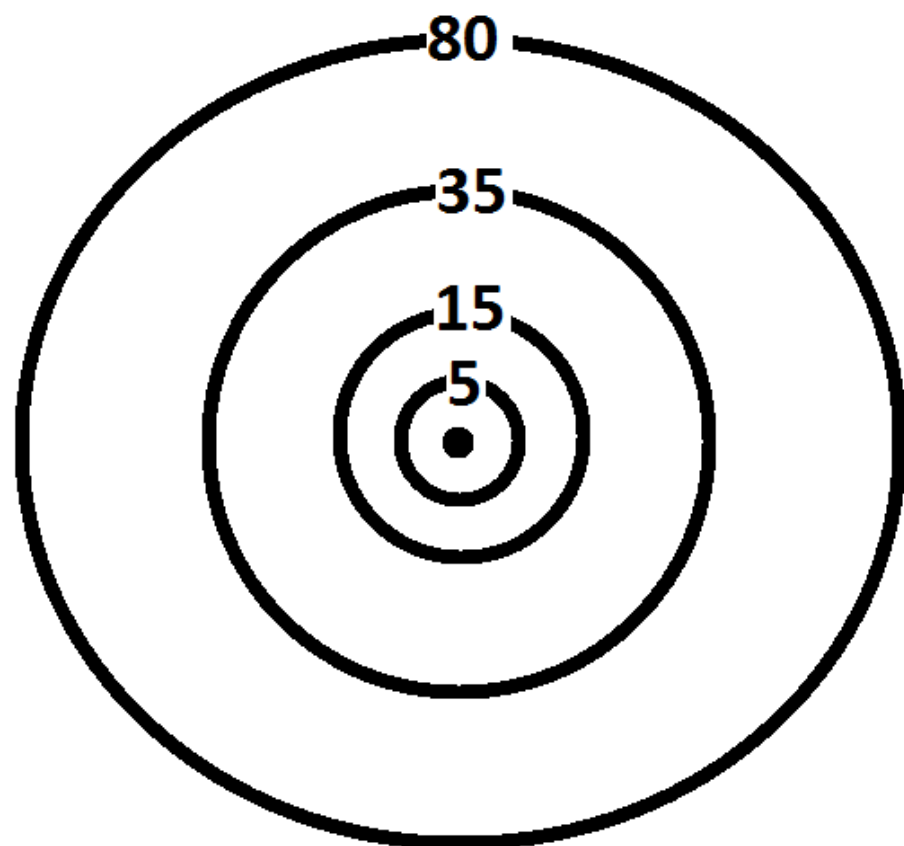

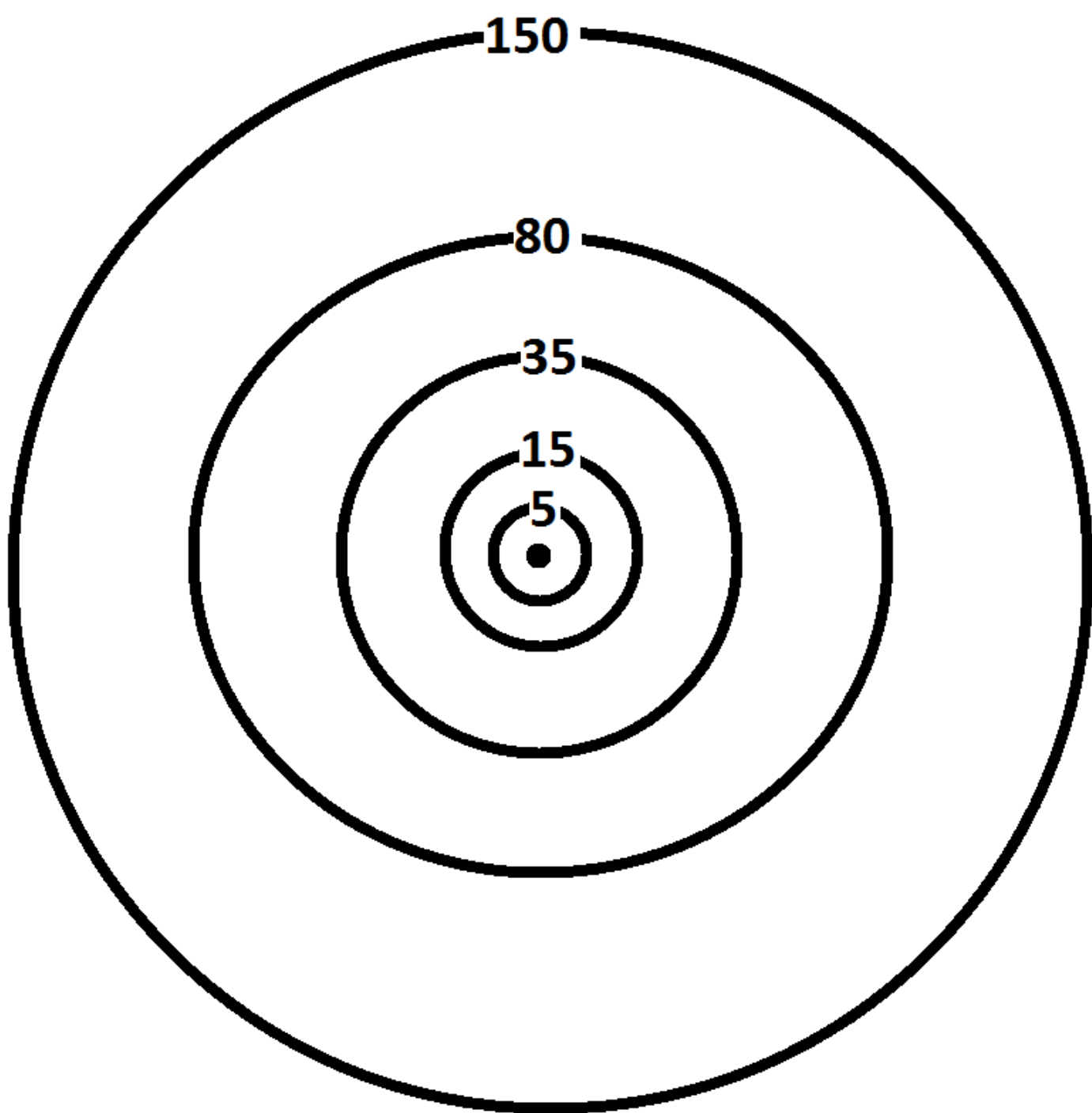

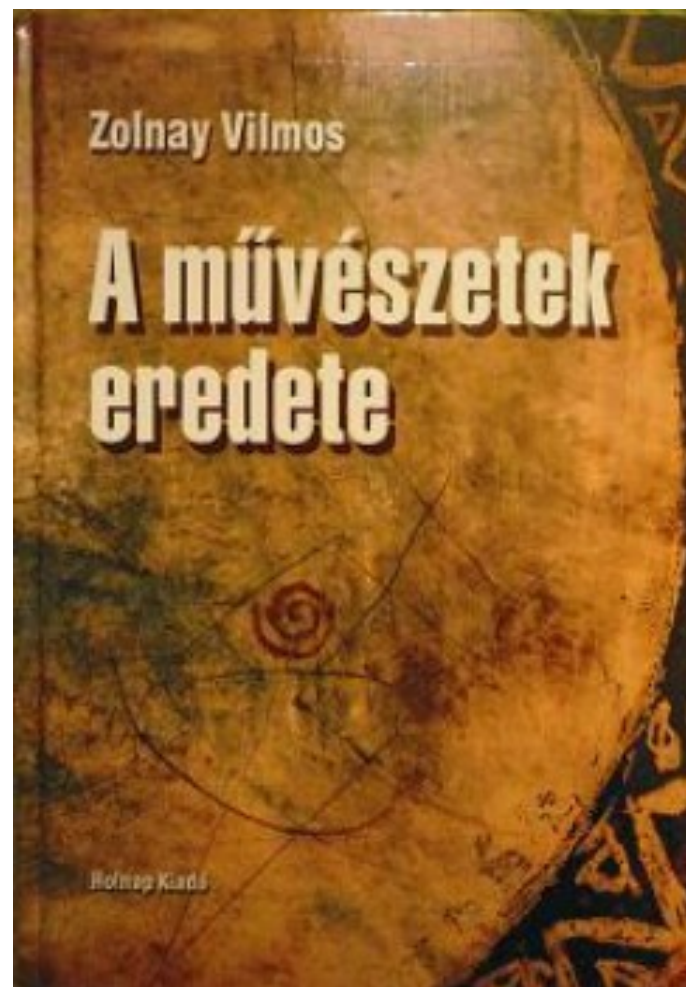

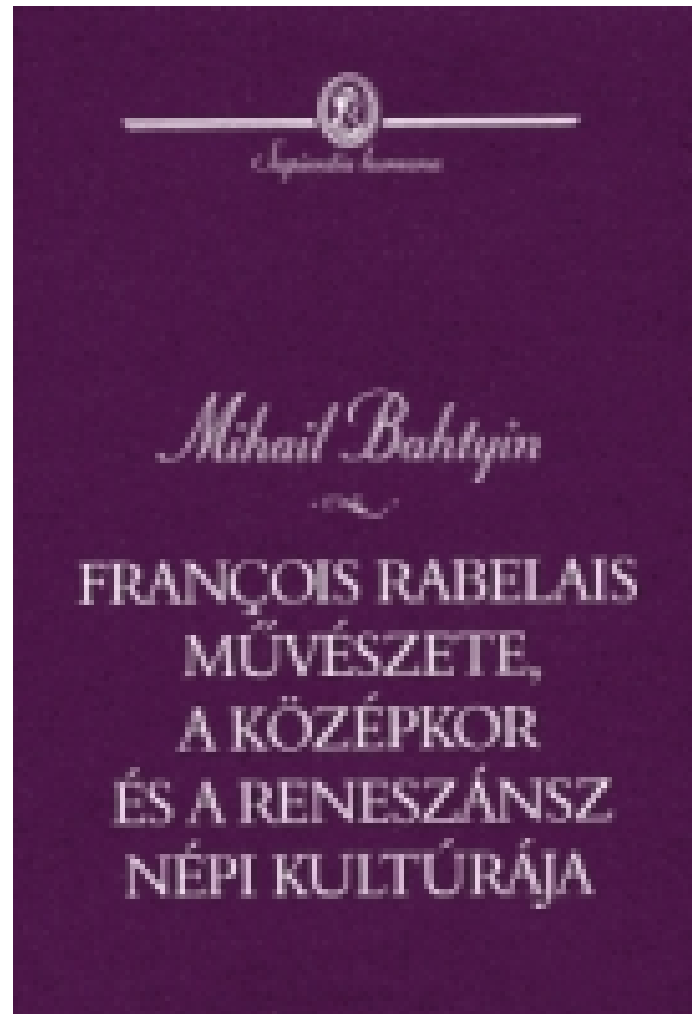
Zolnay Vilmos
A művészetek eredete
(Pokoljárás)

Magvető

Mihail Bahtyin

Egy nem karneváli seggfej

A karnevál főbb jegyei

- A karnevál idejére zárójelbe került minden hierarchikus viszony
- Különleges érintkezési módok alakulnak ki
- Átmenetileg megszűnik az elidegenedés
- A karneváli világszemlélet dinamikus és változékony, játékos és képlékeny
- „Megfordítás”
- Gyakori benne a káromkodás

A karnevál főbb jegyei

- Esztétikai felfogásmódja a groteszk realizmus:

Az anyagi-testi őselem mélyen igenlő elv

Az anyagi-testi elv itt mindig egyetemes és
össznépi

A groteszk realizmus legfontosabb ismérve a
lefokozás

A groteszk test nem válik külön a környező
világtól, nem zárt, nem befejezett

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Quentin Massys
(1456–1530)
*Öreg hölgy
portréja*

Massys: *Össze nem illő pár*

ÚJ SZÉCHENYI TERV

A karnevál főbb jegyei

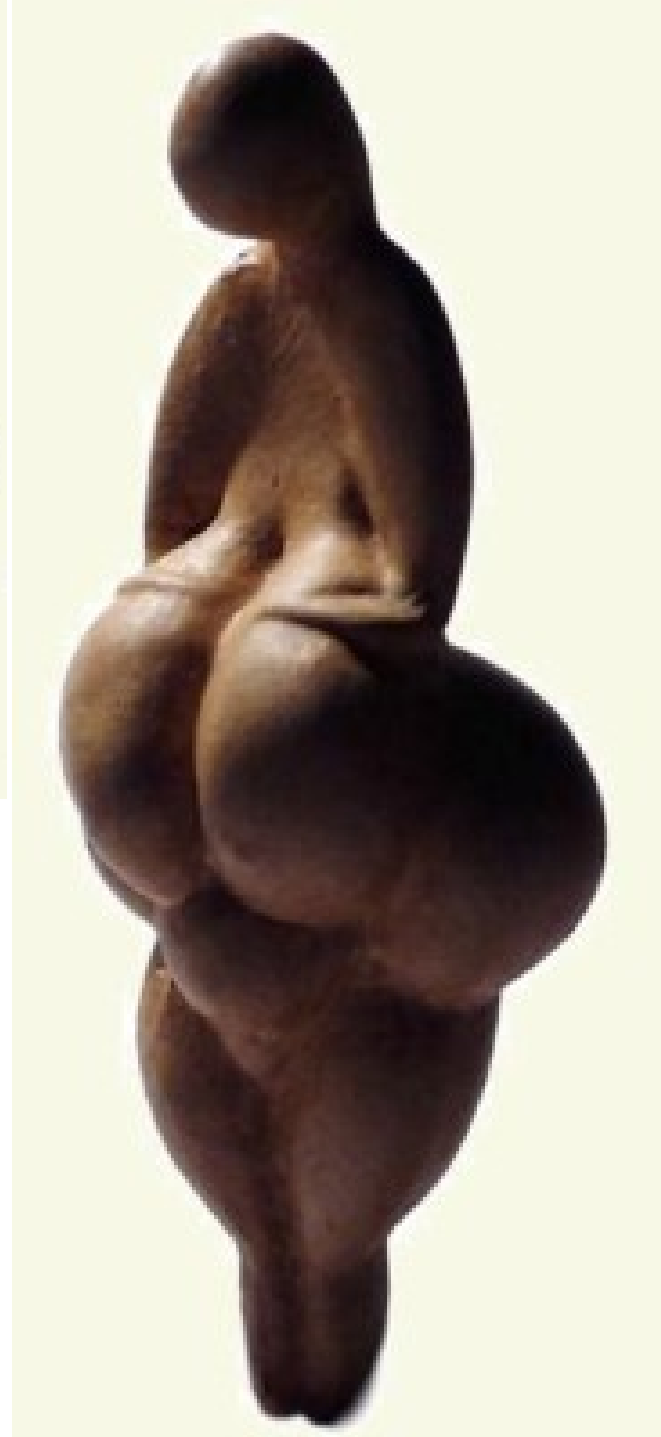
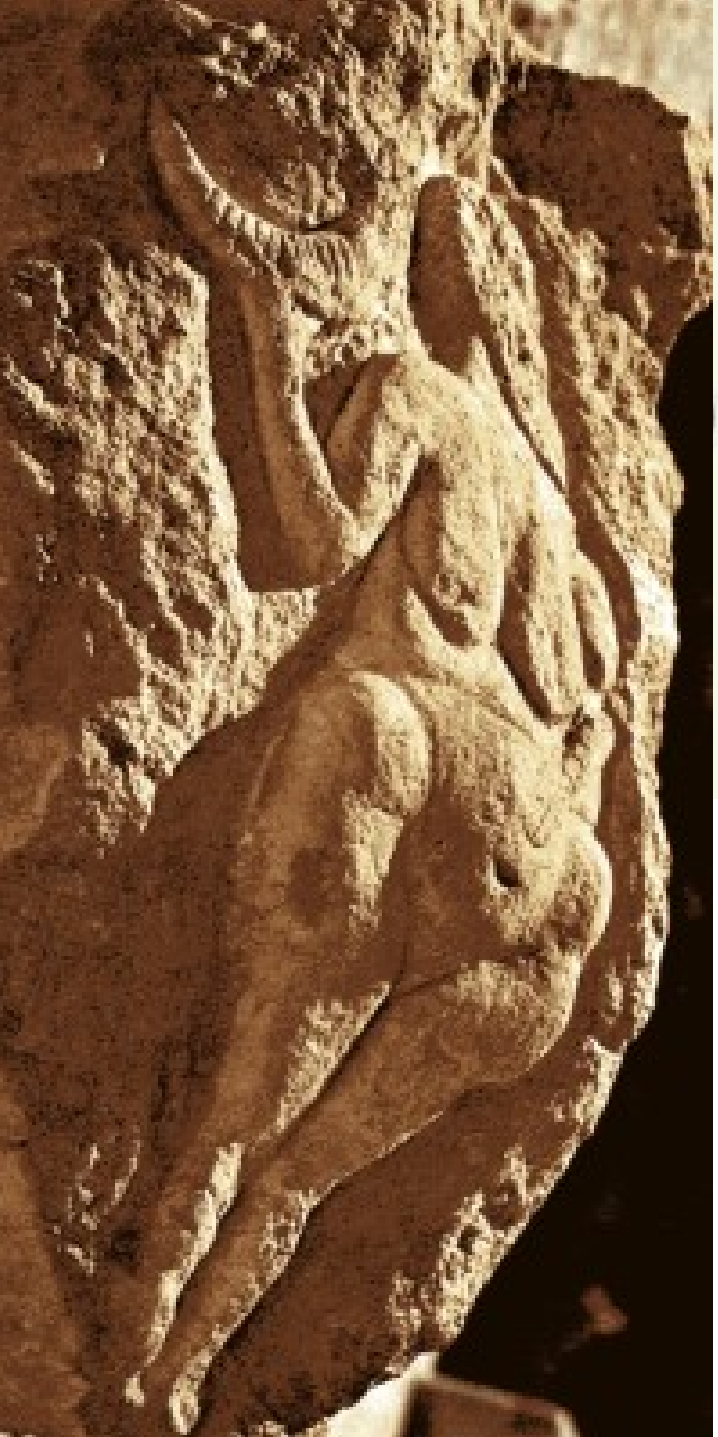

- A karneváli nevetés főbb tulajdonságai:
mindig ünnepi
mindig ősznépi
egyetemes
ambivalens
belső összefüggésben van a szabadsággal
a hivatalostól eltérő népi igazságfelfogáshoz
kötődik
a félelem fölött aratott győzelem

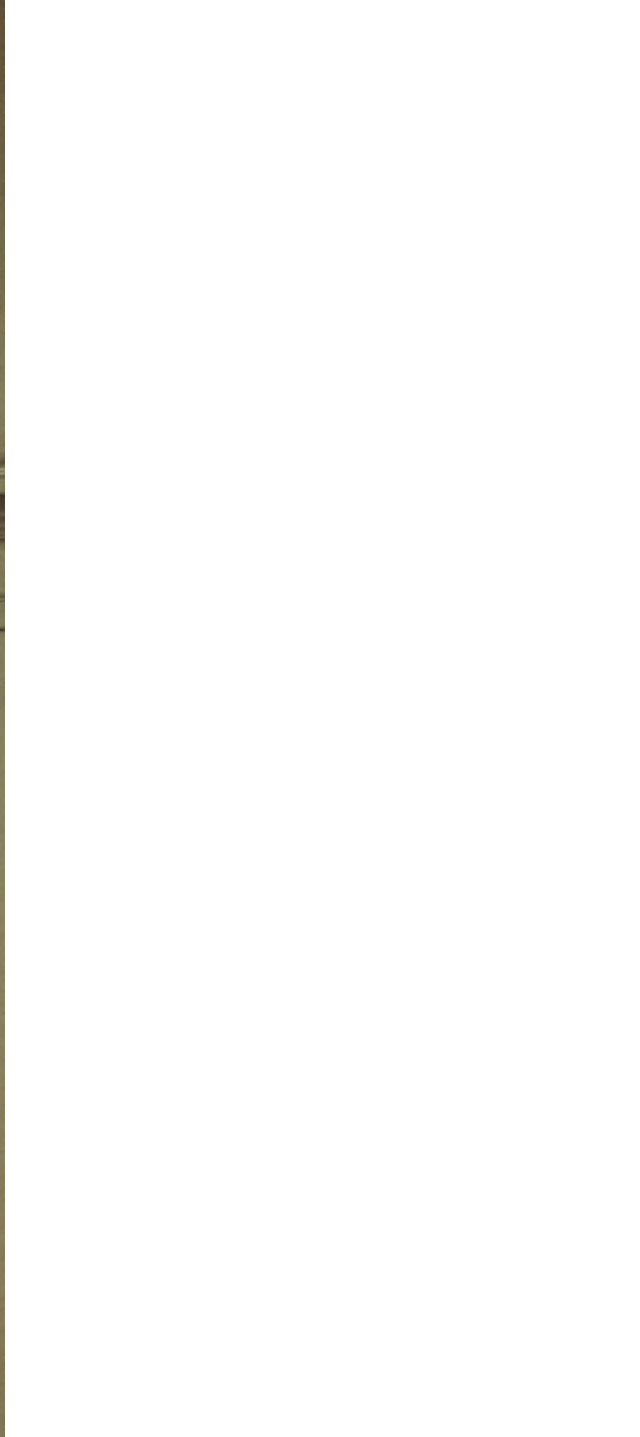
A szleng a karnevál legfontosabb tulajdonságait menti át verbális formában a hétköznapiakba: mintegy nyelvi sablonokba önti, a szavak révén materializálja, elraktározza a karneváli felszabadító nevetést, és ezzel magát a karnevált menti át a hétköznapiakba.

a torok	bundás	dákó	kormolókefe	nagyfejű	répa
kéményseprője	virslis	fallosz	kukac	nagylámpa-	sátorrúd
ág	buzogány	fullánk	kukikuki	fejes	sebváltó
ágyú	cerka	fuvola	kupak	nagypofájú	stift
anakonda	cigánykárász	fütyi	lajos	pajszerpakk	subler
bájdorong	csiholószer-	fütykös	lókefelompos	pálca	szakállas
banán	szám	fütyülő	lompos	páncéltörő-	szerszám
betyár	csík	gally	lőcs	löveg	sztelli
biga	dákesz	goj	lucskos	parókás virsli	vessző
bláz	dárda	gyík	maci	paszuly	virgonc
boa	dorong	hancúrléc	makkmarci	péló	virsli
bőrtokos	drót	himbáló	málnakeverő	pélosz	vitéz
bot(kormány)	kilincs	himbi	mandró	pénkó	zászlórúd
bögyörő	kolbász	hosszúcici	méteres	petrence	negyvenötös
bökő	durung	jancsi(ka)	filteres	pimpili	nyalóka
bráner	dzsojsztik	kábel	méteres	pisztoly	nyeles aszpirin
brokesz	eperfejű	kár	kékeres	plajbász	nyeles kalmopirin
broki	kobra	kard	méteres	pondró	nyílvessző
brokkoli	fallesz	káresz	kékeres piros	pöcs	obi
bulafon	farokfogkefe	kári	fejű tizedes	pölő	oboa
		káró	méteres kígyó	pöpös	obsitos
		kárszeg	méteres	pucus	okoska
		kékeres	véreres		óriáskígyó
			mikrofon		öcsi

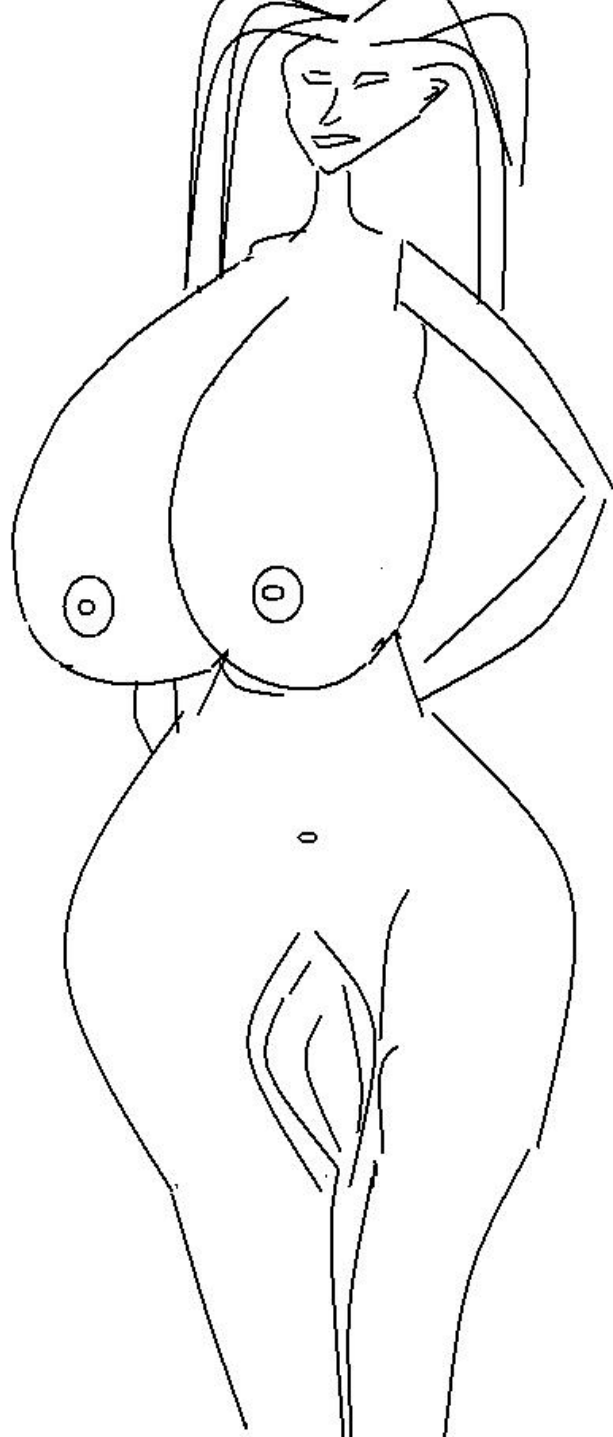
SZÉCHENYI TERV

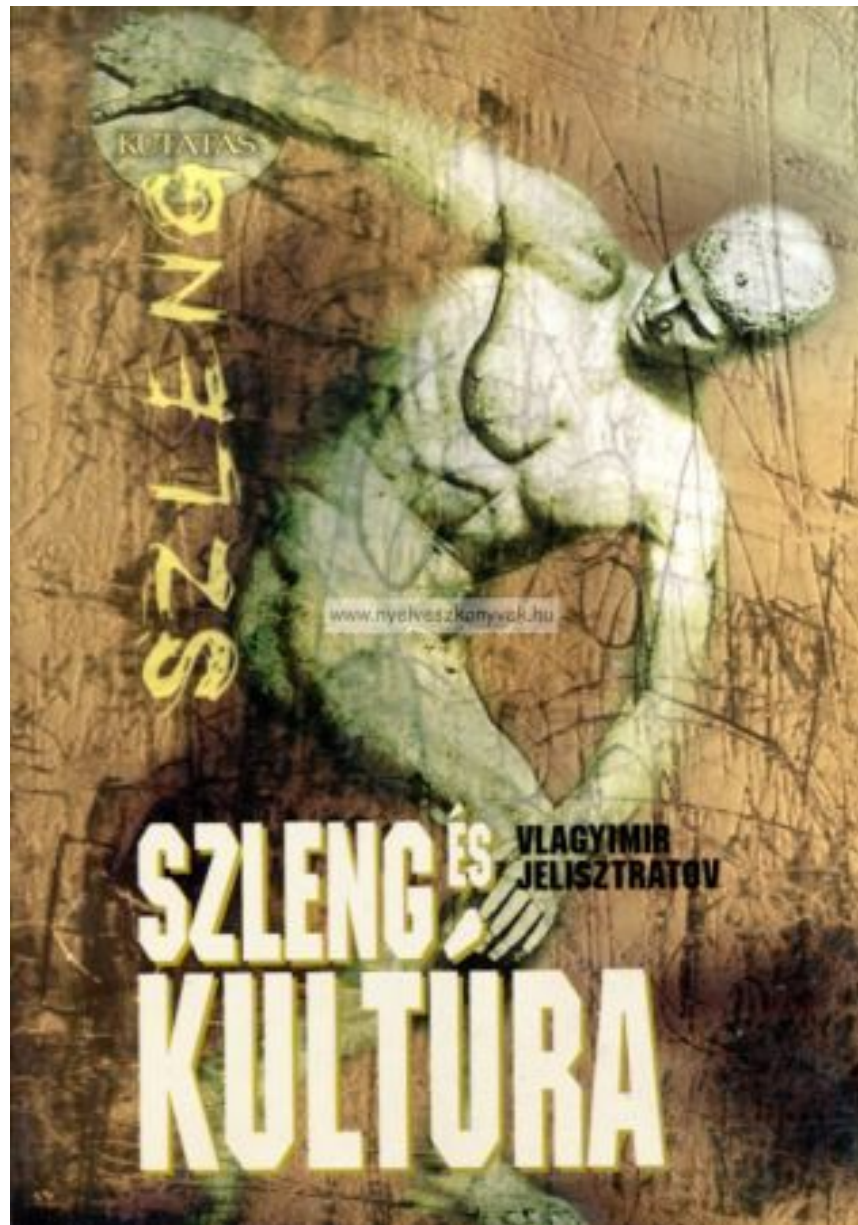
MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Vlagyimir Jelisztratov

Szleng és karnevál

(2007/2008. tanév tavaszi félév)

Irodalom

Mihail Bahtyin életrajza

Nyomtatóbarát verzió

Az órán kivetített diák

Ajánlott felbontás: 1024×768

Figyelmetleneknek: A szövegbeli linkeket eltérő halványabb színűk jelzi!

„A bolondság, mely második természetünk, és úgy látszik, vele született az emberrel, kapjon legalább egyszer egy évben szabad folyást. A bor is szétvetné a hordót, ha időről időre nem lazítanók ki a dugót és nem engednék be egy kis levegőt. Mi, emberek, valamennyien rosszul tákolt hordók vagyunk, s a józanság bora széjjelvetne bennünket, ha szüntelen kegyes istenfélelemben forrna. Levegőt kell adni neki, nehogy megromoljék. Ezért némely napokon megengedjük magunknak a tréfacsinálást (a bolondozást), hogy aztán annál buzgóbban szolgáljuk tovább az Urat.”

1. Bevezetés

1. A *szleng* és a *karnevál* összekapcsolása látszólag véletlenszerű, esetleges vagy éppen játékos ötletnek minősülhet sokak szemében. A félév során szeretném bizonyítani, hogy ez nem így van: mind a *karnevál*, mind a *szleng* címszó alá besorolható jelenségek az ember mint *Homo sapiens* leglényegibb kérdéseit érintik.

2. Előzetes feltevéseim szerint a *karnevál* a csoportlényként élő ember legősibb kulturális jelenségeinek egyike, egyesek szerint a művészetek eredetének forrása; a *szleng* pedig a csoportlényként élő ember legősibb nyelvi jelenségeinek egyike, a nyelv eredeti funkcióinak megőrzője.

Ilyen módon mind a *karnevál*, mind a *szleng* az emberiség evolúciós értelemben

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.